

Załącznik nr 2a
AUTOREFERAT

1. Studia i przebieg pracy naukowej:

- 1996-2001** studia teologiczne na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
- 1998-2002** studia socjologiczne na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
- 2002-2010** nauczyciel teorii muzyki w Prywatnym Studium Muzycznym pod patronatem ISME w Mikołowie
- 2005-2007** stypendysta w Europejskim Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów w Lublinie
- od 2010** asystent w Instytucie Ekumenicznym KUL
- od 2010** udział w cyklicznych pracach Komisji Teologicznej Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej
- od 2011** adiunkt w Instytucie Ekumenicznym KUL

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

- 01.02.2001** magisterium z teologii, na podstawie pracy *Państwo i Kościół w teologicznej interpretacji Dietricha Bonhoeffera*, Katolicki Uniwersytet Lubelski, promotor: ks. dr hab. Leonard Górka
- 02.10.2007** doktor nauk teologicznych, specjalność – ekumenizm, na podstawie rozprawy *Wiarygodność Kościoła w teologicznej interpretacji Dietricha Bonhoeffera*, Katolicki Uniwersytet Lubelski, promotor: ks. dr hab. Leonard Górka
- 14.06.2012** doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii, specjalność – socjologia rodziny, na podstawie rozprawy *Model małżeństwa i rodziny w luteranizmie. Założenia i kierunki zmian*, promotor: prof. dr hab. Piotr Kryczka

3. Dotychczasowe zatrudnienie w jednostkach naukowych:

01.09.2002-30.06.2010	Nauczyciel teorii muzyki w Prywatnym Studium Muzycznym pod patronatem ISME w Mikołowie
15.02.2010-30.09.2011	Asystent w Katedrze Teologii Protestantckiej KUL
od 01.10.2011	Adiunkt Katedry Teologii Protestantckiej KUL

4. Osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. (z późn. zm.) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki:

W swej pracy naukowej poruszam zagadnienia leżące na styku teologii, socjologii i kulturoznawstwa. Szczególne zainteresowanie dwudziestowieczną teologią protestancką oraz procesami i zjawiskami nowoczesności stało się podstawą refleksji nad kwestią, na ile fenomen społeczeństwa konsumpcyjnego może być zakorzeniony w wielkich zmianach społecznych i antropologicznych uruchomionych przez proces szesnastowiecznej reformacji. Poszukiwanie odpowiedzi na to pytanie zostało zawarte w monografii zatytułowanej *Konsumpcjonizm. Perspektywa protestanckiej koncepcji człowieka i społeczeństwa* (Lublin: Wydawnictwo KUL 2016, ISBN: 978-83-8061-204), którą wskazuję jako główne osiągnięcie naukowe. Naukowa refleksja teologiczna nad genezą konsumpcjonizmu musi się posiłkować odniesieniami do interpretacji socjologicznych, stąd opracowanie zawierające się zasadniczo w obszarze nauk teologicznych ma również wymiar inter- i transdyscyplinarny poprzez wykorzystanie naukowej refleksji socjologicznej i kulturoznawczej nad tym samym zagadnieniem.

4.1. Koncepcja pracy

Niewiele jest pojęć charakteryzujących współczesność, które byłyby stosowane tak chętnie jak konsumpcjonizm. Przywoływane jest ono w rozważaniach socjologów, filozofów i ludzi kultury, podejmowane w analizach politycznych czy używane w nauczaniu homilijnym. Posługujący się nim znają dobrze cel jego zastosowania, determinujący najczęściej krytyczne spojrzenie na kondycję współczesnej kultury i współczesnego społeczeństwa. Nie da się jednak ukryć, że pojęcie to jest stosowane często nieco bezwiednie, bez namysłu nad jego znaczeniem i etiologią. Jest to po części rezultatem koncentrowania się na celu jego użycia, po części zaś efektem

zdefiniowanego przez Anthonego Giddensa procesu podwójnej hermeneutyki, umożliwiającego używanie pojęcia wypracowanego przez nauki społeczne w potocznym dyskursie. Przede wszystkim jednak, odmienne stosowanie tego pojęcia wynika z różnic w jego definiowaniu, w zależności od przyjętej aksjologii, od dziedziny wiedzy na gruncie której się je definiuje oraz od motywacji światopoglądowej, warunkowanej czy to politycznie, czy religijnie.

Do zbudowania systematycznej refleksji nad konsumpcjonizmem przyczyniło się wielu autorów, którzy jednakże z odmiennych pozycji rozważali jego istotę i w odmienny sposób określali jego genezę i konsekwencje. Część z nich – choć mniejsza, czyniła konsumpcjonizm centralnym punktem swych rozważań, większość zaś o konsumpcjonizmie pisała niejako przy okazji, wplatając go w szerszą formułę namysłu nad rzeczywistością. Badacz przystępujący do jego interpretacji staje więc przed mnogością materiału, który jest mocno rozproszony, co zmusza go do dokonywania często arbitralnej selekcji. Wszystkie te czynniki decydują o tym, że grupująca poszczególne koncepcje ogólna teoria konsumpcjonizmu przypomina raczej dyskusję nad nim. Dyskusja ta toczy się na różnych poziomach i w różnych miejscach, a dysputanci ciągle wymieniają się argumentacjami i spostrzeżeniami, które wciąż podnoszą ją na wyższy poziom i ubogacają wiedzę o jego mechanizmach i wpływie na kulturę i społeczeństwo. Jednocześnie dyskusja ta sprawia, że refleksja nad konsumpcjonizmem jest dynamiczna, wibrująca i odkrywająca nowe aspekty, niekiedy sprzeczne wobec siebie.

Zamierzeniem niniejszej monografii było sformułowanie koncepcji, która stałaby się głosem w toczącej się dyskusji. Koncepcja ta miała zwrócić uwagę na pewne czynniki odnoszące się do konsumpcjonizmu. Istotą tych zależności było zaś spostrzeżenie, że istnieją specyficzne relacje pomiędzy nim a teologią protestancką, polegające na genetycznych zależnościach łączących protestantyzm i konsumpcjonizm.

Stwierdzenie takie musiało być podparte argumentacją bardzo mocno ugruntowaną w analizie teologicznej, socjologicznej i historycznej, jako że zawiera w sobie pewien ładunek kontrowersyjności. Łatwo bowiem może być sprowadzone do prostego wniosku, że konsumpcjonizm warunkowany jest teologią protestancką, inaczej mówiąc, że teologia protestancka leży u podstaw konsumpcjonizmu. Taka teza byłaby ocierającym się o absurdalność uproszczeniem. Zależności te polegały raczej na tym, że teologia protestancka uruchomiła takie procesy manifestujące się w społeczeństwie i kulturze, które umożliwiły powstanie konsumpcjonizmu. W opracowaniu dążono do przedstawienia tych procesów w perspektywie wzajemnych uwarunkowań między oboma czynnikami tej relacji.

Za łącznik ustanawiający kontekst pod rozważanie tych zależności zostało uznane pojęcie nowoczesności. W istocie, nowoczesność związana jest zarówno z teologią protestancką, jak i z

konsumpcjonizmem. W tym drugim przypadku jest jego bezwzględny warunkiem, o czym w książce wielokrotnie wspomniano. Konsumpcjonizm nie mógł istnieć w warunkach przednowoczesności, posługiwał się bowiem demokratyzacją oraz masowością i dopiero struktury społeczeństwa nowoczesnego umożliwiły swobodny przepływ wzorów składających się na konsumpcjonizm.

Teologia protestancka łączy się zaś z nowoczesnością całym kompleksem czynników genetycznych. Intelktualna tradycja wiązania nowoczesności z protestantyzmem, ugruntowana przez wielu teologów, socjologów i filozofów znacząco wpłynęła na postrzeganie różnych procesów związanych z nowoczesnością. Stała się również podłożem wielu sądów i stereotypów, które bardziej lub mniej dorzecznie porządkowały wiedzę, również tę potoczną, na temat epoki współczesnej. Kantowskie pojęcie dorastania świata, lokowanie początków demokratyzacji zachodniej w kalwinizmie, akcentowanie zasady kapłaństwa powszechnego, które przyczyniało się do rozwoju edukacji, a nade wszystko weberowska teza o odczarowaniu świata – to jedynie niektóre z przykładów korelacji pomiędzy teologią reformacyjną i poreformacyjną a nowoczesnością.

Pojęcie nowoczesności jest w literaturze różnie ujmowane, różnie również jest lokowane historycznie. W wielu różnorodnych sposobach jego definiowania można jednak wyodrębnić pewien zestaw cech dla niego charakterystycznych, który jest dość zgodnie przyjmowany przez badaczy. Do zestawu tego należą: racjonalizacja, indywidualizacja, demokratyzacja i systematyzacja działań społecznych. Wszystkie te cechy poświadczają istnienie związków między teologią protestancką a nowoczesnością. Wspomniana weberowska teza o odczarowaniu świata uznaje protestancką (kalwińską) sakramentologię za czynnik przyspieszający racjonalizację nowoczesności. Systematyzacja społeczna powiązana jest z luterzańską nauką społeczną i kalwińską koncepcją etyki zawodowej. Indywidualizacja nowoczesności wyrasta (w pewnym stopniu) z kalwińskiej nauki o predestynacji oraz protestanckiej eklezjologii. Związki te są więc wielowymiarowe i tkwiące głęboko pod warstwami kulturowymi i społecznymi. Ich odsłonięcie pozwala na przyjęcie wiarygodności korelacji pomiędzy teologią protestancką a konsumpcjonizmem.

Do mniej znanych, ale zaskakujących swą intuicją i trafnością powiązań należy odkryte przez Charlesa Taylora przekonanie o – kluczowym dla epoki nowożytnej i w konsekwencji nowoczesnej – znaczeniu afirmacji „życia zwyczajnego”, określanego też jako życie codzienne lub doczesne. Kanadyjski filozof odnosi ją do wywodzącej się z reformacji siły, która zwyczajne życie, prowadzone przez zwykłego człowieka, realizującego się w rodzinie i w pracy zawodowej, postawiła na piedestale etyki chrześcijańskiej. Afirmacja życia zwyczajnego stała się napędem dla

troski o jakość tego życia, głęboko wpojona we współczesne społeczeństwo. Dążenie do ciągłego reformowania struktur i instytucji społecznych, leżące u podstaw społecznej refleksyjności i nakazujące podejmowanie permanentnych poszukiwań, aby wszystko funkcjonowało lepiej, skuteczniej i wygodniej charakteryzuje przecież dobitnie zachodnią cywilizację. Lepsza jakość życia jest nienaruszalnym dogmatem politycznym i kulturowym, który niewielu tylko ośmiela się podważyć, nawet jeśli dążenie do niej podporządkowuje sobie autoteliczne wartości i oznacza przekraczanie granic moralnych. Troska o życie codzienne jest więc charakterystyczna dla nowoczesności i – konsekwentnie – dla konsumpcjonizmu, ale wywiedziona zostaje ze źródła stanowiącego przez teologię reformacyjną.

W oparciu o powyższe stwierdzenia można ustalić sylogizm mówiący, że protestantyzm warunkuje nowoczesność, nowoczesność zaś jest bezwzględnym warunkiem konsumpcjonizmu. W konsekwencji uprawnionym staje się pytanie, czy istnieją jakieś zależności pomiędzy protestantyzmem a poszczególnymi przejawami nowoczesności, do których zalicza się konsumpcjonizm. Pytanie to skłania do poszukiwania elementów, które będą dowodzić tych zależności.

Przytoczone powyżej przykłady związków między protestantyzmem i nowoczesnością dostarczają bowiem argumentacji wywodzącej się z wnioskowania teologicznego, socjologicznego i antropologicznego. Korespondują zaś z pochodzącą z obserwacji i wiedzy potocznej intuicją, która skłania do powiązania z konsumpcjonizmem fenomenów społecznych i kulturowych zakorzenionych w teologii protestanckiej. Fenomeny te znajdują zaś swoją manifestację przede wszystkim w akcentowaniu dążenia do dobrego życia codziennego. To dobre życie doczesne jest w obu przypadkach naturalnie inaczej rozumiane, co zaznaczano wielokrotnie w toku wnioskowania omawianej tu książki. Kluczowe jest tu jednak nastawienie na codzienność, która zarówno dla protestantyzmu, jak i dla konsumpcjonizmu jest pojęciem określającym obszar porządkowania sobie przez daną jednostkę znaczeń, wartości i celów.

Podjęte zamierzenie postawiło autora przed koniecznością badań interdyscyplinarnych. Książka została więc podzielona na dwie części: socjologiczną i teologiczną. W pierwszej części wieloaspekowej analizie zostało poddane pojęcie konsumpcjonizmu. Analiza ta została dokonana w szerokiej perspektywie zagadnień kultury, tożsamości, globalizacji i napięcia pomiędzy nowoczesnością i ponowoczesnością. Spojrzenie na konsumpcjonizm zostało niejako pośrednio dopełnione bezpośrednią analizą stanowisk teoretycznych odnoszących się do tego pojęcia i - w konsekwencji – do samego zjawiska konsumpcjonizmu. W części drugiej, teologicznej, zaprezentowano takie elementy teologii protestanckiej, które w sposób szczególny uruchomiły procesy prowadzące do nowoczesności i konsumpcjonizmu. Przedstawienie to dokonane zostało na

tle wykładu antropologii, sakramentologii i eklezjologii protestanckiej, tak jednak przeprowadzonego, aby uwypuklić ich elementy szczególnie istotne dla problemu pracy. Organizacja wykładu była warunkowana zamierzeniem książki, dlatego też prezentacja antropologii protestanckiej otworzyła tok wykładu, a sakramentologia oraz eklezjologia były analizowane w odniesieniu do specyficznych diagnoz lokujących w nich czynniki genetyczne nowoczesności.

Interdyscyplinarność staje się coraz bardziej nieodzownym elementem refleksji nad społeczeństwem i kulturą. W miarę jak diagnozuje się złożoność zjawisk społecznych i kulturowych, ich dynamiczność i ich wieloznaczności, objawia się też konieczność wyjścia poza kategorie i pojęcia jednej dyscypliny czy też jednego stanowiska teoretycznego. Podejmowanie badań interdyscyplinarnych jest więc odpowiedzią na narastające przekonanie o konieczności holistycznego ujmowania otaczającego nas świata. Refleksja teologiczno-socjologiczna jest przy tym szczególnie pomocna, stanowiąc o komplementarnej i jednocześnie spójnej interpretacji poszczególnych obiektów badania. Teologiczna interpretacja konsumpcjonizmu musiałaby bowiem koncentrować się na jego krytyce, pomijając z konieczności jego kulturowe i społeczne uwarunkowania. Podejście socjologiczne, nawet jeśli by założyło genetyczną zależność konsumpcjonizmu od teologii protestanckiej, nie byłoby w stanie – ograniczając się do swej metodologii – zbadać natury teologicznych procesów, które do konsumpcjonizmu prowadziły. Poszukiwanie genezy i natury konsumpcjonizmu w pewnych procesach kulturowych i społecznych uruchomionych przez reformację mogło udowodnić znaczenie inter- i transdyscyplinarności.

4.2. Problem i pytania badawcze

Założenie o istnieniu specyficznych relacji pomiędzy konsumpcjonizmem a teologią protestancką, polegających na genetycznych zależnościach je łączących, stało się podstawą sformułowania problemu i towarzyszących mu pytań badawczych. **Główny problem badawczy podjętego w książce wykładu stanowiło pytanie, na ile geneza konsumpcjonizmu może być odniesiona do zakorzenionej w teologii reformacyjnej afirmacji życia zwyczajnego; czy można ustalić jakąś zależność pomiędzy koncentracją na codzienności w nauczaniu reformatorów a akcentowaniem codzienności w konsumpcjonizmie?** Pytaniu temu towarzyszyły pytania badawcze: Jak konsumpcjonizm przejawia się w kulturze, tożsamości i procesach nowoczesności? Jak nowoczesność warunkowana jest reformacją? W jakich ideach reformacji ugruntowana jest afirmacja życia zwyczajnego? Jaki czynnik mógł być akceleratorem przejścia z afirmacji codzienności w konsumpcjonizm?

Aby właściwie odnieść rozważania przeprowadzane w książce do kluczowego dla jej tematu pojęcia, zdefiniowano **konsumpcjonizm jako zjawisko lub postawę, według których konsumpcja przedmiotów i wrażeń staje się głównym dążeniem i wyznacznikiem sensu większości działań, relacji i interakcji podejmowanych przez jednostki i społeczności oraz wyznacznikiem ich statusu społecznego, a który jednostki i społeczności mogą odczuwać jako przymus.** Dodawano również, że **konsumpcjonizm jest szczególną wersją hedonizmu, który został zrationalizowany i jest systematyzowany oraz ograniczany zasadami nowoczesnego społeczeństwa funkcjonującego w granicach państwa prawa.**

Tok wnioskowania kształtowany przez szczegółowe pytania doprowadził do rozwinięcia założonego zdefiniowania konsumpcjonizmu. Przede wszystkim pokazano, że konsumpcjonizm będąc zakorzeniony w nowoczesności, zmienia ją na poziomie kultury, tożsamości, polityki czy stosunków ludzkich. Kulturę czyni apatyczną, nastawioną na banalny przekaz i operującą kulturowymi produktami, tworzonymi masowo i na sprzedaż. W konsekwencji hamuje jej rozwój i nie pozwala jej na dostosowanie swego tempa rozwoju do tempa rozwoju technologii. Tożsamość redukuje do odbijania wykreowanych na zewnątrz stylów życia. Warunkuje relacje międzyludzkie, wkraczając nawet w obszar instytucji rodziny. Posiłkuje się globalizacją, wykorzystując podobne mechanizmy i sprzyjając powstawaniu planetarnego systemu kulturowego. Wszystkie te poszczególne mechanizmy decydują o coraz powszechniejszym przekonaniu, że najważniejszym celem podejmowanych politycznie i kulturowo działań jest bezpieczna konsumpcja. Obszarem jej realizacji jest codzienność, gwarantująca powtarzalność, metodyczność i bezpieczeństwo aktów konsumpcji, a jednocześnie wrażliwa na wszelkie niebezpieczeństwa, które mogą tej powtarzalności i bezpieczeństwu zagrozić. Wyrażone w pytaniach badawczych poszukiwania przejawów konsumpcjonizmu w kulturze, społeczeństwie i historii wielokrotnie poświadczają, że codzienna bezpieczna konsumpcja zbiega się z kulturową apatią, kreowaniem tożsamości i komercjalizowaniem związków międzyludzkich. Człowiek w konsumpcjonizmie chowa się w swej codzienności, coraz bardziej ją indywidualizując i dla jej niezachwianego trwania poświęcając wartości, temu trwaniu zagrażające. Bezpieczna codzienność konsumowania staje się jednocześnie bożkiem i zbawieniem, ale zbawienie to w konsumpcjonizmie staje się złudzeniem i cieniem samego siebie. Jest zbawieniem upatrywanym w powtarzalności i bezpieczeństwie aktów konsumpcji. Złudzenie tego konsumpcyjnego zbawienia przejawia się właśnie we współczesnej kulturze i sposobach kształtowania tożsamości współczesnego człowieka.

Główny problem książki znajduje swoje rozwiązanie w tym właśnie punkcie. Pojęcia codzienności i zbawienia są bowiem również kluczowe dla teologii reformacyjnej, choć naturalnie całkowicie odwrócona jest tu ich pozycja w porządku moralnym i epistemologicznym. Przede

wszystkim, w prezentowanym opracowaniu wielokrotnie stwierdzono, że protestantyzm, z uwzględnieniem wszystkich różnic w poszczególnych wyznaniach, określany jest nauczaniem o tym, jak Bóg zbawia człowieka. Zbawienie jest pojęciem pierwotnym wobec wszelkich innych komponentów teologii protestanckiej. Decyduje o zdefiniowaniu Kościoła, sakramentów, o określeniu protestanckiej nauki społecznej, a przede wszystkim o protestanckiej antropologii. Jednocześnie – jak wykazano – poszczególne te komponenty bardzo mocno wpłynęły na epokę nowoczesną. Wspomniano już o zdeterminowanym sakramentologią protestancką procesie „odczarowania” i w konsekwencji racjonalizacji świata oraz o uwarunkowaniu demokratyczno-kapitalistycznego społeczeństwa protestancką etyką zawodową i koncepcją zawodu-powołania. Wnioskowanie to formułowało odpowiedź na pytanie badawcze odnoszące się do kwestii zależności między protestantyzmem i nowoczesnością. Stanowiło jednocześnie kontekst rozważania pojęcia afirmacji codzienności. Poszczególne elementy teologii protestanckiej, na czele z nauką o kapłaństwie powszechnym i wizją człowieka jako usprawiedliwionego grzesznika, zbiegły się bowiem z szeroko rozbudowaną teorią pastoralną i etyczną, która sprawę zbawienia człowieka lokowała w jego codzienności. To przede wszystkim oznaczała afirmacja życia doczesnego i związana z nią teologia codzienności. Odpowiedź na to pytanie badawcze była kluczowa dla założonego głównego celu książki. Protestancka nauka o małżeństwie, rehabilitacja płciowości i świeckości, wraz z akcentowaniem powołania realizowanego w życiu zawodowym porządkowały obszar realizowania zbawienia człowieka. Teologia codzienności kształtowała w ten sposób ideał chrześcijański, sprowadzając go z wyżyn heroicznych czynów czy spektakularnych aktów ascezy. Codziennosc stała się więc *locus* zbawienia, ale w przeciwieństwie do swego cienia – codzienności konsumpcjonizmu – zbawienia nieoderwanego od swego epistemologicznego i etycznego źródła.

Główny problem pracy inspirował do postawienia pytania, na czym polegało zredukowanie pojęcia codzienności i zbawienia, dokonane w miarę rozwoju historycznego. Obie części książki, opisujące ujmowanie tych pojęć w perspektywie konsumpcjonizmu i teologii protestanckiej, odpowiadały na nie przez zestawianie tych ujęć. Jednocześnie jednak wzbraniano się przed sformułowaniem zależności, że konsumpcjonizm jest zdesakralizowaną wersją teologii codzienności. Zależności pomiędzy oboma czynnikami są – jak wykazywano – pośrednie i polegały raczej na uruchomieniu przez protestantyzm pewnych mechanizmów, które, pozbawione swego źródła i ukontekstowania, przemieniły się w swe zdegenerowane formy. Uzasadnienie takiego rozumienia wywodziło z poszczególnych komponentów teologii protestanckiej. Jako bezpośrednią ilustrację tego procesu przywołano poglądy dwóch czołowych teologów protestanckich dwudziestego wieku: Paula Tillicha i Reinholda Niebuhra. Obaj, zaangażowani w wyjaśnianie

fenomenów nowoczesności, poświęcili znaczą część swej aktywności na wyjaśnianie procesów sekularyzacyjnych. Wykazali, że porządek, który do tej pory organizował świat kultury zachodniej, załamuje się poprzez zanegowanie w nim pierwotności i prymarności miejsca Boga. W ten sposób wartości i idee zmieniają się w swe przeciwieństwa, tak jak patriotyzm obraca się w nacjonalizm. Schemat tych konwersji dobrze oddaje istotę zmiany, jaka dokonała się wobec pojęć codzienności i zbawienia. Codziennosc przestała być miejscem, gdzie człowiek realizuje swe zbawienie ofiarowane mu przez Boga. Stała się obszarem zbawienia realizowanego poprzez akty konsumpcji, których zabezpieczenie pochłonęło większość wysiłków człowieka i całych społeczeństw. Do tej diagnozy sprowadza się także zależność pomiędzy teologią protestancką a konsumpcjonizmem.

4.3. Metoda

Zamierzony temat pracy określił stosowane w niej metody badawcze. Należy przy tym zaznaczyć, że poszukując zależności pomiędzy historycznym fenomenem reformacji a współczesnym zjawiskiem, jakim jest konsumpcjonizm, koniecznym było przeprowadzenie pewnej metodologicznej kombinacji. Polegała ona na nakładaniu na siebie różnych metod, mających na celu wydobycie tych elementów, które określono jako kluczowe w naświetleniu problemu. W ten sposób analiza źródeł, jakie stanowiły bądź to pisma reformatorów, bądź też różnych teoretyków konsumpcjonizmu i nowoczesności jest zestawiona z syntetycznym spojrzeniem na kluczowe dla pracy obszary, wyznaczone przez pojęcia: kultury, tożsamości, globalizacji, teologii reformacyjnej i teologii współczesnej. W konsekwencji, najistotniejsze i dotyczące najbliższego badanego problemu pojęcia: konsumpcjonizmu i protestanckiej nauki o człowieku i społeczeństwie są poddane szczegółowej analizie, przeprowadzonej pod kątem założonego problemu pracy, ale jednak na tle syntetycznego ujęcia szerszych czynników, z których pojęcia te się wywodzą. To opisowe przedstawienie używanych metod badawczych może zostać podsumowane poprzez sporządzenie ich listy; jest więc to analiza teologiczna i antropologiczna wybranych źródeł teologii reformacyjnej, analiza socjologiczna i antropologiczna wybranych interpretacji pojęć, procesów i tendencji współczesności. Metodologia stosowana w pracy jest więc kaskadowa, przechodząc z szerszych na węższe zakresy znaczeniowe, ale jednocześnie przeprowadzając podwójną interpretację, w tym sensie, że zestawiane i interpretowane źródła dostarczają wyników, które są poddawane ponownej interpretacji pod kątem założonego problemu pracy.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowe:

Obok monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe, mój dorobek od uzyskania stopnia doktora nauk teologicznych obejmuje 68 publikacji. W jego zakres wchodzi 2 monografie, 25 artykułów naukowych, w tym 8 opublikowanych w języku angielskim i 1 w języku niemieckim, 11 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, w tym 2 w języku angielskim, 22 sprawozdań, 4 hasła encyklopedyczne, 1 artykuł popularnonaukowy oraz redakcje 2 monografii, w tym jednej w języku angielskim.

Wygłosiłem referaty na 17 konferencjach, seminariach i spotkaniach studyjnych międzynarodowych oraz 8 krajowych. Byłem współorganizatorem 4 konferencji międzynarodowych oraz 3 krajowych. Jestem kierownikiem zespołów badawczych realizujących dwa granty, przyznane przez Narodowe Centrum Nauki oraz Narodowy Program Rozwoju Humanistyki. Ponadto, jestem sekretarzem komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego „Roczniki Teologiczne” z. 7: „Teologia ekumeniczna” oraz członkiem dwóch międzynarodowych stowarzyszeń i organizacji: Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekumenicznego *Societas Oecumenica*.

Prowadzę zajęcia dydaktyczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Wykładam w Instytucie Ekumenicznym na kierunku studiów doktoranckich *Ekumenizm*, gdzie przedmiotem wykładu są różne zagadnienia związane z teologią protestancką i ekumeniczną. W Instytucie Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej prowadzę zajęcia z różnych subdyscyplin socjologii, podobnie na specjalizacji *Edukacja Medialna*. Na kierunku studiów doktoranckich *Systematic Theology* prowadzę wykłady z teologii w języku angielskim. W pracy dydaktycznej wykorzystuję więc zdobyte wykształcenie teologiczne i socjologiczne.

5.1. Kierunki badań oraz osiągnięcia przed zdobyciem stopnia doktora nauk teologicznych oraz związane z doktoratem z zakresu teologii:

W trakcie studiów magisterskich oraz licencjacko-doktoranckich szczególnie zainteresowanie dotyczyło szerokiego obszaru współczesnej teologii protestanckiej oraz historii chrześcijaństwa w czasie narodowego socjalizmu w Niemczech. Rezultatem tych zainteresowań była monografia zatytułowana *Kościół dla świata. Wiarygodność Kościoła w teologicznej interpretacji Dietricha Bonhoeffera* (ISBN: 83-7363-773-7) [6] będąca przepracowaną wersją rozprawy doktorskiej *Wiarygodność Kościoła w teologicznej interpretacji Dietricha Bonhoeffera*. Książka przedstawia eklezjologię Dietricha Bonhoeffera, jednego z najwybitniejszych teologów protestanckich XX wieku, który w historii powszechnej oraz historii teologii zapisał się jako prekursor teologii bezreligijnego chrześcijaństwa, teolog naśladowania, działacz ekumeniczny oraz

działacz niemieckiego ruchu oporu antyhitlerowskiego. Po obronie rozprawy doktorskiej ukazały się jeszcze trzy artykuły omawiające różne aspekty życia i teologii Bonhoeffera: *Nazistowskie chrześcijaństwo. Teologia w okresie walki o Kościół (Kirchenkampf) w hitlerowskich Niemczech* [23], *Nazism and the Protestant Reformation – the Political Theology of Dietrich Bonhoeffera* (w języku angielskim) [27], *Dietrich Bonhoeffer und seine Visionen von Kirche* (w języku niemieckim) [30]. Jeszcze w trakcie studiów doktoranckich oraz bezpośrednio po ich zakończeniu rozwijałem badania etyczne, zwłaszcza związane z współczesnymi debatami odnoszącymi się do seksualności i postępu medycznego. W rezultacie ukazały się trzy artykuły ukazujące stosunek Ewangelickiego Kościoła w Niemczech do etycznych problemów związanych z prawnym uznaniem związków partnerskich osób tej samej płci oraz legalizacją eutanazji: *Kościół luterński wobec homoseksualizmu. Etyczna ocena prawnej formuły tzw. związków partnerskich osób tej samej płci* [21]; *Eutanazja we wspólnych uzgodnieniach Kościołów Katolickiego i Ewangelickiego w Niemczech* [22] (artykuły ukazały się przed obroną doktoratu) oraz *Homoseksualizm a teologia luterńska. Co o homoseksualizmie mówi Biblia?* [24] (artykuł ukazał się po obronie doktoratu).

5.2. Kierunki badań oraz osiągnięcia związane ze zdobyciem stopnia doktora nauk humanistycznych z zakresu socjologii:

W trakcie studiów magisterskich i doktoranckich z zakresu socjologii koncentrowałem swe zainteresowania na socjologii rodziny oraz na zagadnieniach związanych ze współczesnym społeczeństwem polskim. Studia zakończyły się obroną doktoratu *Model małżeństwa i rodziny w luteranizmie. Założenia i kierunki zmian*, którego przepracowana wersja została opublikowana pod tytułem *Dar i powołanie. Luterński model małżeństwa i rodziny* (Lublin: Wydawnictwo KUL 2015, ISBN: 978-83-8061-072-9) [7]. Książka jest socjologiczno-teologiczną analizą luterńskiej nauki o małżeństwie i rodzinie. Omawia zarówno doktrynę reformacyjną jak i współczesną koncepcję formułowaną przez Kościół ewangelicki, analizuje również zmiany, jakie zaszły w tej doktrynie pod wpływem różnych procesów kulturowych i społecznych.

Tematyka związana z badaniami podjętymi w trakcie przygotowania rozprawy doktorskiej podjęta została również w trzech artykułach naukowych: *Instytucja małżeńska a luterńska sakramentologia* [25]; *Instytucje poradnictwa ewangelickiego w Niemczech. Charakter i organizacja* [33] oraz *Catholic and Lutheran Theology of Marriage. Differences and Resemblances* (w języku angielskim) [15].

5.3. Pozostałe kierunki badań oraz osiągnięcia po uzyskaniu stopnia doktora nauk

teologicznych:

5.3.1. Protestantka interpretacja zjawisk społecznych i kulturowych:

Znaczną część badań poświęciłem protestanckiej nauce społecznej i wywodzących się z niej interpretacjom współczesnych procesów i zjawisk społecznych, kulturowych i politycznych. Refleksja koncentrowała się na kwestii określania roli chrześcijaństwa w kształtowaniu życia społecznego i kulturowego. Szczególnie miejsce zajęło omówienie interpretacji Ewangelickiego Kościoła w Niemczech (*Evangelische Kirche in Deutschland*). Refleksja nad tymi zagadnieniami została zawarta w następujących artykułach: *How to Educate in the Globalizing World of Consumption: The Upbringing Today in Light of the Documents of the EKD* (w języku angielskim) [2]; *Ewangelicki model socjalizacji wobec współczesnych tendencji społeczno-kulturowych* [12]; *Aborcja w nauczaniu Ewangelickiego Kościoła w Niemczech* [14]; *Merytokracja czy elity odpowiedzialnościowe: Ewangelicka teoria elit społecznych* [38].

5.3.2. Historia i organizacja Ewangelickiego Kościoła w Niemczech:

Badania nad Ewangelickim Kościołem w Niemczech były powiązane z refleksją nad protestancką nauką społeczną, koncentrowały się jednak w większym stopniu na jego zasadach organizacyjnych oraz jego historii. Ukazywały ponadto jego znaczenie dla społeczeństwa niemieckiego po II wojnie światowej, zwłaszcza w inicjowaniu społecznej dyskusji nad winą narodowego socjalizmu. Owocem tych badań były następujące artykuły: *Ewangelicki Kościół w Niemczech – wspólnota polityczna czy teologiczna* [11] oraz *Stuttgarckie Wyznanie Winy (1945) jako akt nawrócenia instytucjonalnego* [19].

5.3.3. Ekumeniczna interpretacja społeczeństwa i kultury:

Szczególnie istotnym obszarem mojej pracy naukowej i osiągnięć naukowych jest ekumeniczna interpretacja zjawisk społecznych i kulturowych. Jest to również obszar badań interdyscyplinarnych, zarówno teologicznych, jak i socjologicznych. Ekumeniczność jest przy tym trojako reprezentowana: jako podejście w ocenie społeczeństwa i kultury, wywodzące się z dokumentów ekumenicznych inter- i transkonfesyjnych, jako interpretacja społeczeństwa i kultury zakorzeniona w teologii ekumenicznej oraz jako ocena formułowana przez Światową Radę Kościołów, największą ekumeniczną organizację o zasięgu światowym. W rezultacie badań nad

tymi zagadnieniami powstał następujący cykl artykułów: *Ecumenism and the Consumer Society* (w języku angielskim) [31]; *Ekumeniczna interpretacja globalizacji według Światowej Rady Kościołów* [13]; *The Issue of Women's Deprivation in Light of the Social Commitment of the World Council of Churches* (w języku angielskim) [34]; *To Go to the Peripheries! Looking for the Contribution of the Non-Western Cultural Patterns to the Ecumenical Movement* (w języku angielskim) [37]; *Spoleczna Ewangelia (Social Gospel) jako teologiczna odpowiedź na nowoczesność* [39]; *Industrializacja i urbanizacja jako czynniki kryzysu w świetle społecznej nauki Światowej Rady Kościołów* [41]; *Christian Alterglobalization: How the World Council of Churches is Inspired by the World Social Forum?* (w języku angielskim) [5]; *Continuity and Change in the Church. Christian Journey Across Human Cultures* (w języku angielskim) [4]; *Sieć ekumeniczna w społeczeństwie sieci. Światowe Forum Chrześcijańskie (Global Christian Forum) jako ekumeniczna odpowiedź na nowy kształt społeczeństwa globalnego* [36]; *Spoleczeństwo konsumpcyjne i jego zagrożenia* [18].

W badaniach poszukuję i prezentuję koncepcje wyrastające z szeroko ujętego ruchu i dialogu ekumenicznego i inspirujące do działań dążących do przewyższania problemów społecznych, kształtowania odpowiedzialnego społeczeństwa i determinujących przemiany kulturowe. W ruchu ekumenicznym powstaje wiele cennych interpretacji i propozycji dotyczących formułowania bardziej sprawiedliwych i pokojowych struktur i instytucji społecznych. Inicjatywy te wciąż jednak pozostają nieznanne. W konsekwencji istotnym zadaniem stojącym przez ekumenistów jest ich popularyzacja.

Badania dotyczące ekumenicznej interpretacji społeczeństwa i kultury pozwoliły na sformułowanie i uzyskanie dwóch grantów badawczych:

1. Projekt *Ekumeniczne interpretacje procesów globalizacyjnych w działalności Światowej Rady Kościołów* został zakwalifikowany do finansowania w ramach Narodowego Centrum Nauki (program OPUS 5). Projekt rozpoczął się z dniem 08.03.2014 i znajduje się obecnie w końcowym stadium realizacji.

2. Projekt *Ekumeniczna nauka społeczna. Systematyka politycznych i społecznych aplikacji dialogów ekumenicznych* został zakwalifikowany do finansowania w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (program ROZWÓJ 2B) decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 10.02.2016.

5.3.4. Kultura pamięci:

Istotnym obszarem mojej aktywności naukowej było zagadnienie kultury pamięci.

Zagadnienie to jest przedmiotem działania międzynarodowej grupy badawczej, z siedzibą w Münster (Niemcy), noszącej nazwę *Europejska ekumeniczna sieć kultury pamięci (Ein europäisches ökumenisches Netzwerk Erinnerungskulturen)*. Grupa opracowuje projekty polegające na badaniu postaw związanych z kulturą pamięci i skupia socjologów, historyków i teologów z Niemiec, Holandii, Łotwy i Polski. W ramach projektu przeprowadziłem ankiety dotyczące kultury pamięci w polskich szkołach ponadpodstawowych, których wyniki zostały podsumowane i zestawione z rezultatami badań z pozostałych krajów uczestniczących. W rezultacie działań grupy powstała monografia internetowa *Remembering rituals and rules: European Memory-Attitudes and Religious Education*, której jestem współredaktorem (udział 25%, pozostali współredaktorzy: Geert Franzeburg 50%, Dzintra Ilisco 25%) [9].

Rezultaty badań wdrażanych w tej dziedzinie zostały również przedstawione w artykułach: *The Culture of Remembrance. An Ecumenical Approach* (w języku angielskim) [3] oraz *Postawy pamięci europejskiej w perspektywie ekumenicznej* [40]. W artykułach prezentuję znaczenie rozwijania kultury pamięci dla kształtowania przyszłości społeczeństw w Europie, zwłaszcza w procesach pojednania pomiędzy pamięciami kolektywnymi. Wykazuję również potencjał dialogu ekumenicznego stosowanego jako narzędzie w formowaniu przejawów kultury pamięci.

5.3.5. Ekumeniczna odpowiedź na zjawisko prześladowania chrześcijan:

Zjawisko prześladowania chrześcijan od dwóch dekad jest przedmiotem intensywnych działań organizacji ekumenicznych. Stanowi również czynnik ekumenicznego pojednania i przykład współdziałania wyznań chrześcijańskich. Badania nad ekumeniczną odpowiedzią na zjawisko prześladowania chrześcijan zostały zaprezentowane w artykułach: *An Ecumenical Silence: Does the World Council of Churches Support Persecuted Christians?* (w języku angielskim) [20]; *Ekumenizm męczenników* [16]; *Organizacje ekumeniczne wobec współczesnych prześladowań chrześcijan* [35].

5.3.6. Wybrane zagadnienia teologii protestanckiej:

W pracy naukowej i dydaktycznej zajmuję się szeroko pojętą teologią protestancką, z uwzględnieniem specyficznych różnic historycznych i wyznaniowych istniejących wewnątrz protestantyzmu. Bardzo szeroki obszar stanowiony przez kategorię teologii protestanckiej odzwierciedla się w różnorodności zagadnień podejmowanych w badaniach. Ta część mojej pracy badawczej prezentowana jest w następujących artykułach: *Eschatologia anglikańska* [29]; *Filip*

Melanchton. Autor Konfesji Augsburskiej. Ekumeniczna wizja Reformacji [32]; *Duch Święty jako aktualizator zbawienia człowieka* (artykuł recenzyjny) [26]; *Dokąd zmierza anglikanizm* (artykuł recenzyjny) [28], a także w hasłach encyklopedycznych Encyklopedii Katolickiej: *Piekło. W teologii anglikańskiej* [64]; *Świecki Ruch Misyjny „Epifania”, Epifaniści* [65]; *Święceń sakrament. IV. W Anglikanizmie* [66]; *Troeltsch Ernst* [67].

5.3.7. Działalność Instytutu Ekumenicznego KUL

Działalność Instytutu Ekumenicznego KUL jest prezentowana poprzez przygotowane przeze mnie kroniki Instytutu, sprawozdania z konferencji organizowanych przez Instytut, relacje z konferencji i spotkań, w których brali udział jego pracownicy oraz w wykazach publikacji pracowników Instytutu. Ten obszar mojej pracy obejmuje 20 pozycji, opublikowanych głównie w „Rocznikach Teologicznych” z. 7 „Teologia Ekumeniczna” (w latach 2008-2014 „Roczniki Teologii Ekumenicznej”) oraz w monografii wieloautorskiej *O ekumenizmie w Roku Wiary. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Ekumenicznego KUL* [8]. Jestem również współredaktorem (razem z P. Kantyką oraz M. Składanowskim) wspomnianej Księgi pamiątkowej (udział 33%).

5.3.8. Działalność w Komisji Teologicznej Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej

Międzynarodowa Wspólnota Ekumeniczna (*International Ecumenical Fellowship, IEF*) jest powstałą w 1967 roku organizacją ekumeniczną grupującą członków z 10 krajów europejskich. W ramach organizacji działa Komisja Teologiczna, prowadząca interkonfesyjną refleksję nad ekumenizmem duchowym, praktycznym i doktrynalnym. Poza kwestiami teologicznymi Komisja porusza szereg zagadnień społecznych i kulturowych. Obszar zainteresowań wynika po części z faktu, że większość jej członków stanowią protestanci różnych wyznań, dla których społeczeństwo i kultura tradycyjnie stanowi teren do pewnego stopnia swobodnej refleksji, łączącej metodologię, język i ustalenia dziedzin pozateologicznych. Komisja jest bardzo użytecznym laboratorium prowadzenia dialogu ekumenicznego i stosowania w praktyce katolickich zasad ekumenizmu. W pracach Komisji uczestniczę od 2010 roku, biorąc aktywny udział w spotkaniach w Kolonii (kwiecień 2010, maj 2012, maj 2014 i kwiecień 2015), Lyonie (lipiec 2010), Chevetogne (kwiecień 2011), Brighton (sierpień 2011), Skorzeszycach k. Kielc (maj 2013) i w Avila (sierpień 2013). Prace Komisji, jak i działalność samego IEF przedstawiałem również w następujących artykułach i sprawozdaniach: *Odpowiedzialny ekumenizm. Przykład Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej*

[17]; „*Opór wobec dyktatur i odwaga cywilna wypływająca z odpowiedzialności chrześcijańskiej dzisiaj*”. Międzynarodowa konferencja współorganizowana przez Instytut Ekumeniczny KUL. Krzyżowa 4-8 lipca 2012 roku [53]; 42 Kongres Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej. Ávila 21-29 lipca 2013 roku [52]; *Presentation of the Polish Region of the International Ecumenical Fellowship* (publikacja internetowa, w języku angielskim) [43].

6. Pozostałe formy działalności naukowej

Od 2011 roku jestem sekretarzem komitetu redakcyjnego czasopisma "Roczniki Teologiczne" z. 7 "Teologia ekumeniczna". Czasopismo znajduje się na liście B MNiSW i ma obecnie 12 punktów.

Jestem członkiem dwóch organizacji międzynarodowych. Jako pracownik Instytutu Ekumenicznego jestem członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekumenicznego *Societas Oecumenica*. W jego ramach brałem udział w konsultacjach akademickich (Dublin, sierpień 2012 i Budapeszt, sierpień 2014). Dużą część swej aktywności poświęcam pracom Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej i jej polskiemu regionowi, a także działającej w jej ramach Komisji Teologicznej.

Od października 2012 do stycznia 2014 byłem sekretarzem Rady Wydziału Teologii KUL. W uczelnianej ewaluacji pracowników naukowych za lata 2013-2014 otrzymałem ocenę wyróżniającą.

Wygłosiłem wykłady w ramach w ramach LLP/Erasmus Program: *Ecumenism: a Chance for the Postmodern World; Creating Identity: How does the Consumer Society Impact on Human Being?; The Social Commitment of the World Council of Churches*. Wykłady wygłoszone zostały dla studentów kierunków: „Edukacja religijna” oraz „Praca Socjalna” Katolickiego Uniwersytetu w Ružomberku (Słowacja), Katolícka Univerzita v Ružomberku 28.04 – 02.05.2014.

7. Praca dydaktyczna

Zdobyte wykształcenie – stopnie doktora w dziedzinie teologii i w dziedzinie socjologii wykorzystuję w działalności dydaktycznej. Od lutego 2010 wykładam w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Szczegółowy wykaz wykładanych przedmiotów znajduje się w załączniku 4a w punkcie E (Dydaktyka).

Piotr Jopiec